

Posudek na diplomovou práci Tomáše Kristlíka

Mexické drogové kartely: dynamika nadnárodního organizovaného zločinu

Autor mě postavil do pozice, do níž bývají (anebo by alespoň měli být...) vedoucí diplomových i bakalářských prací stavěni velmi neradi. Jsem totiž uveden coby vedoucí práce, na jejíž vznik a výslednou podobu jsem neměl takřka žádný vliv. Bohužel tak musím konstatovat i přesto, že mi na úvod Tomáš Kristlík děkuje za „užitečné rady a cenná doporučení, která přispěla ke zvýšení kvalitativní úrovně této práce“. Nestalo se tak, resp. nemohlo se tak stát, když se práce postupně vyvíjela – k mé neradosti a faktické nemožnosti tento vývoj ovlivnit – od tématu „Studená válka jako zdroj zkušeností pro boj s narkoterorismem“ (viz teze diplomové práce z června 2010) k její stávající podobě, tj. teoretické analýze struktur a fungování organizovaného zločinu s kratší *case study* věnovanou kolumbijskému drogovému kartelu a poté o něco delší pasáží o drogových kartelech mexických. V květnu 2011, před prvním termínem pro odevzdání, mi autor dodal první část své práce. Kromě drobných stylistických korektur jsem mu doporučil, aby tento svůj asi padesátistránkový text zkrátil zhruba na pětinu – a namísto často nepřilíš podnětného teoretizování se zaměřil především na to, v co se konceptuální záměr jeho diplomové práce zatím proměnil, tj. analýzu struktury a činnosti mexických drogových kartelů a také (jak jsem se alespoň domníval) vlivu jejich aktivit na společnost a také zahraniční politiku Spojených států.

Moje doporučení autor bohužel vyslyšel jen zčásti. Výsledný text je tak nepřilíš provázaným souborem tří statí. Největší prostor je věnován teoretickému vymezení organizovaného zločinu, jeho vztahu s hospodářskou kriminalitou, typologií kriminálních organizací atd. Nemohu se zbavit dojmu, že se v této části prezentují poměrně banální závěry, například že organizovaný zločin lze „charakterizovat jako specifickou podobu podnikání založeného na ilegálních aktivitách, nebo také jako vyšší formu kriminality, založenou na pokročilejší dělbě práce, funkční diferenciaci a rozvinutější organizaci s kombinací legálních a ilegálních aktivit“ (s. 19). V závěru této části, v rozsahu jedné strany, se autor věnuje též drogovému kartelu, který se „formálně nijak zásadně neliší od ostatních sofistikovanějších skupin organizovaného zločinu“ (s. 35). Následuje desetistránková pasáž věnovaná Kolumbii coby místu vzniku moderního drogového kartelu. Bohužel tady T. Kristlík nejen potvrdil tematickou nesourodost celé práce, ale demonstroval rovněž nejednotnost stylovou a stylistickou, když předchozí teoretizující pasáže vystřídal mj. barvitý – a pohříchu zbytný – popis jistě drastického období *La Violencia*. („Znásilnění muselo být provedeno na veřejnosti, před otci, matkami, manžely, sestrami, bratry, syny a dcerami. ... Některé gangy si například oblíbily techniku proříznutí krku oběti a protažení jazyka ven vyříznutým otvorem, čímž vznikla groteskní (!) ‘vázanka’. ... Krev tekla proudem jako červené bláto po úbočích horských hřebenů.“ – vše s. 44) V závěrečné části předkládá autor stručný vývoj struktury a aktivit mexických drogových kartelů v posledních dvaceti letech, přičemž tento fenomén vhodně zasazuje do kontextu politického vývoje moderního Mexika – s korupční povahou tamní moci a pouhou hrou na demokracii. Zvláštní pozornost věnuje přitom speciální jednotce *Los Zetas*, která se postupně vyvinula v samostatný kartel. Tato pasáž vlastně plynule pokračuje v třístránkovém Závěru, jehož větší část nemá nikterak zobecňující charakter, ale namísto toho popisuje dramatické události po nástupu prezidenta Calderóna do úřadu v prosinci 2006, jež záhy přerostly v regulérní drogovou válku, která si jen v roce 2010 vyžádala přes 11 tisíc obětí na životech. Státní moc v ní však – i vzhledem ke strukturální a personální flexibilitě kartelů – tahá spíše za příslovečný kratší konec, což T. Kristlík ilustruje mrazivým konstatováním: „Otázkou již není, zda jsou kartely schopny ohrozit mexický stát, ale spíše, zda je mexický stát schopen ohrozit kartely.“ (s. 64) Škoda, že právě analýze mexické situace v posledních letech autor nevěnoval podstatně větší prostor...

Určitou dramaturgickou zmatečnost celé práce podtrhuje závěrečné „Summary“ (ve vytištěné verzi navíc napsané česky, ale jak jsem byl dodatečně informován, do elektronické verze prý už byl dodán anglický text), jež začíná následující větou: „V průběhu posledních dvou desetiletí prošly mexické drogové kartely významným kvalitativním vývojem.“ A skutečně jde také jen o shrnutí poslední třetiny autorovy práce...

Autor v úvodu proklamuje hlavní tezi, kterou se pokusí v práci obhájit, a sice že „mexické drogové kartely představují nejdokonalejší podobu organizovaného zločinu, jaká je v současnosti známa“ (s. 10). Proti tomu nelze nic namítnout, ostatně sám jsem si – coby laik v problematice organizovaného zločinu – tento závěr učinil už dříve ze sledování denního tisku a rozhlasového a televizního zpravodajství (samozřejmě zahraničního, nikoli domácího...). Nicméně pokud je tato teze v práci obhájena, pak pouze implicitně – vlastně jen tím, že autor prezentuje nejprve teoretické uchopení problematiky organizovaného zločinu, Medellínský drogový kartel hodnotí víceméně coby organizaci, jež zažila svůj „zlatý věk“ v 70. a 80. letech 20. století, a nakonec se detailněji věnuje mexickým kartelům. Komparaci s dalšími organizacemi postrádám, explicitní obhájení nikterak sporné teze rovněž. Řekl bych, že se ovšem v této oblasti nabízejí mnohem zajímavější výzkumné otázky – kupříkladu proč se USA úspěšně podílely na likvidaci kolumbijského drogového kartelu, zatímco v případě Mexika zatím Američané neslavili větší úspěchy, přestože Mexiko „zásobuje“ americkou společnost zhruba třemi čtvrtinami její „spotřeby“ kokainu, marihuany i dalších drog.

Sečteno a podtrženo, práce Tomáše Kristlíka je pro mě spíše zklamáním. To se odvíjí už od zásadního zúžení tématu na mnohem méně komplikované téma (Mexické drogové kartely namísto Studená válka jako zdroj zkušeností pro boj s narkoterorismem), pro kteréžto rozhodnutí autor v práci neuvedl vůbec žádné důvody. Stejně tak není jasné, proč se T. Kristlík rozhodl pro čistě kriminologickou analýzu fenoménu mexických drogových kartelů (s. 12), zvláště když sám o několik řádků výše připouští užitečnost interdisciplinárního studia organizovaného zločinu. Postrádám jasné vysvětlení tohoto klíčového metodologického rozhodnutí, jehož obhajoba by snad nebyla zapotřebí jen při studiu na Policejní akademii ČR; jiná je situace na Institutu mezinárodních studií FSV UK. Velkou slabinou je disparátnost celé práce, sestavené ze tří prakticky samostatných, nepříliš propojených částí. Explicitní závěry odpovídající stanovené hlavní tezi práce postrádám. Ani svým rozsahem není předkládané dílo nikterak impresivní. A v neposlední řadě si text zasloužil i lepší redakční zpracování (viz např. dvě hrubé gramatické chyby ve 2. větě na s. 57 a řada dalších „nedotažeností“ na jiných místech).

Přes všechny uvedené výhrady mohu nicméně konstatovat, že autor ve své diplomové práci nepochybně prokázal schopnost pracovat s odbornou literaturou, včetně té nejnovější, i s internetovými zdroji, jakož i nepochybnou meritorní znalost zpracovávané problematiky. Protože jeho text splňuje základní požadavky kladené na diplomové práce, doporučuji ji k obhajobě a navrhuji hodnotit známkou DOBŘE – snad i s možností vylepšení o jeden stupeň v případě vynikajícího výkonu v rámci obhajoby diplomové práce při státní závěrečné zkoušce.